

Čez drn in strn

Velike in male besede iz srca

ANKA RUDOLF

Ilustracije

JURIJ PFEIFER

SPD
1893
PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE
ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

- Od kod zaklad v Bogatinu **13**
- Miklavž – dobri mož iz Mire **19**
- Čisto prava kriza dobrodelnih mož **25**
- Pastirica **33**
- Odlomil se je del gore **39**
- Od kod Divje jezero **49**
- Prekmandlc – rudniški škrat **57**
- Kovček **65**
- Žlikrofi – skrivnost je v kroglicah **77**
- Leto treh Matildinih kos **83**
- Šakrameonte **91**
- Dogajanje na meji **103**
- Idrijski jeglič – malo drugačna družina **113**
- Teliček **117**
- Arija za govedo in kosmatinca **123**
- Divji zajec z Javornika **129**
- Orel **137**
- Zajec zavojevalec **143**

Od
kod
Divje
jezero

Bilo je v davnih, davnih časih za devetimi grebeni in trinajstimi dolinami, kjer je odmaknjeno sovodje prekrival teman gozd. V dno skrite doline so se po številnih grapah med grebeni stekali potoki čiste vode in ustvarjali reko. Ob sotočju je v topli votlini živel najsrečnejši škrat, čisto sam. Strašno rad je zganjal norčije, prevračal kozolce, se gugal na srobotovih ovijalkah in se razposajeno smejal. Njegovi prijatelji so bile živali. Nabiral si je jagodičja in drugih sadežev, shranjeval jih je za dolge zimske dni. Ime mu je bilo Prekmandlc.

Na tem svetu je imel posebno nalogo. Varoval je velik zaklad, veliko skrivnost – ogromno podzemno votlino, polno tekočega živega srebra. Kovina bo nekoč, ko mu bo nebo poslalo posebno znamenje, rešila svet, tako mu je bilo naročeno. Stalno je preverjal višino njene gladine. Kako se je bleščala, ko sta skozi špranjo v stropu kdaj pa kdaj posijala sonce ali luna. S prstom se je dotaknil gladine in užival v spremljanju rojevajočih se valov. Takrat je bil najsrečnejši. Imel pa je tudi precej skrbi. Zemlja se je vsake toliko zdramila, zazibala in zahreščala in ob tem ga je vedno skrbelo, da ne bi tekoča kovina odtekla skozi kakšno novo špranjo neznano kam.

Že celo večnost je bil na tem svetu, čeprav je med svojimi brati škrti veljal za mlajšega, ko so se v dolini začele dogajati čudne stvari. Pojavljati so se začeli strašansko veliki škrtatje. Čudna bitja, ki so hodila po dveh nogah kot on, a bila so resnično visoka. Imenoval jih je kar dolgine. Ustvarjali so pravi nered, sekali in požigali so gozdove, gradili so si precej čudne brloge, niso pobirali odpadlih vej, listja in mahu kot on ... Kako le ga je skrbelo, da jim ne bi pod roke prišla tudi votlina. Niso bili vsi enaki, eni manjši, drugi večji, eni s kosmatimi bradami in drugi brez, pred njegovimi očmi so rastle in izginjale. Oni drugi, brez brade – ženske, so ga še posebej zanimale; zdele so se mu strašansko čedne. Neprekinjeno jih je lahko opazoval ure in ure, kako so se ljubko sukale okrog svojih bivališč. Ko so se sklanjale k delu, je ves vznemirjen čakal, ali se bodo mogoče izza ozkega steznika pokazale jedre prsi.

Prišleki so mu dodobra popestrili življenje. Počenjali so čisto posebne reči; na posekah so naredili travnike in njive, v ograjene prostore so zapirali nenavadne živali, ki jih do zdaj še ni videl. Za pomoč pri delu so si izdelovali orodja, celo napravo, pod katero so namestili nekakšne obroče in z njo tovorili. In podobnih pripomočkov so imeli še veliko. Iz njihovih brlogov so se valili oblaki. Kako to, saj so oblaki vendar samo na nebu? Uf, uf, se je čudil in zabaval, vendar se jim ni smel razkriti. Kmalu se je priučil njihovi govorici, in da so to ljudje, se je poučil. Zelo vseč so mu bile njihove polne shrambe, včasih je ostanke pobiral kar z mize. Strašno rad jim je katero zagodel. Upihnil jim je svečo, sredi noči odprl hišne duri, podrl les, kjer so bile zagrajene domače živali, poruval korenje, še preden se je začelo debeliti ... Kako je užival, ko je skrit izza bližnjega grma opazoval njihovo presenečenje, ko so naleteli na razdejanje. Nikoli več mu ni bilo dolgčas, užival je v brezskrbnosti.

52

Votlina, polna živega srebra, je bila trdno zaprta. Imela je le eno, a dobro zatesnjeno odprtino, ki jo bo, ko bo čas za to, odprl in rudo pretočil tistim, ki jo bodo potrebovali. Tako mu je bilo naročeno. Iz izkušenj je vedel, da je srebro strašansko živa zadeva, nikakor ga ne moreš zadržati v dlani. Takoj ti zdrkne med prsti in že ga ni več. Vedel je pa tudi, da je strupeno. O vsem tem je bil poučen.

Mimo votline je tekla čista reka in ob njej so mlada dekleta prala perilo. Vsa razposajena so ob tem pela, se škropila in vriskala. Tako rad jih je gledal.

A strašna nagajivost mu ni dala miru. Posebej mu je bila vseč mladenka s kot oglje črnimi lasmi, ki so se ji stresali čez prsi in pas. Močno si je želel, da bi zapihal njegov prijatelj veter in ji dvignil krilo, da bi vsaj za hip uzrl njena kot sneg bela in napeta bedra. Videl je tudi, da so si ostale mladenke, ko so prečkale vodo ali so v njej stikale za ribami, krila dvignile nad kolena, da se ne bi zmočile. Le kaj bi jim ušpičil? In se je domislil. Prav počasi in previdno je za hip odprl les. Skoznjo je ušlo nekaj kapljic srebra, in kot bi trenil, so kapljice zdrknile čez zlizano skalo, ki so jo perice uporabljale kot

perilnik. Presenečene so planile v želji, da bi ulovile bežeče bisere, a brez uspeha. V naslednjem trenutku so se že porazgubili v produ. Vse zasople so obstale v začudenju, le kaj bi to bilo. Njegovi najljubši so se lička obarvala prav rdeče in resnično, resnično so se ji v nepazljivosti za trenutek razkrila meča.

Spet so se zatopile v svoje delo, a Prekmandlc s tem, kar je videl, ni bil več zadovoljen. Še enkrat jim bom ponagajal, je hitro sklenil. Trdno je prijel za ročaj in lesa se je škripaje premaknila. Vso svojo pozornost je usmeril na perice in komaj je še pravi čas zapahnil špranjo. Srebrne kapljice so spet – kot prvič, stekle z vodnim tokom. A dekleta so tokrat, ne meneč se za ves sram, v hipu zagrabila krajce svojih kril, jih, kot bi mignil, potegnila visoko nad kolena ter jih zataknila za pas. Prekmandlc ni mogel verjeti svojim očem, z odprtimi usti je buljil v njihova gladke, napete noge. Trdno odločena, da tokrat ne zamudijo priložnosti in nalovijo čudežne kapljice, so se zapodila v vodo in grabila z rokami, zajemala s škafi ter bredla globlje in globlje. Ko so le spoznala, da trud ni učinkovit, so se vsa premočena izvlekla na suho. Težke mokre cunje so se jim ovijale okrog oblih bokov in se lepile na njihova stegna. Kaj tako lepega Prekmandlc še ni videl.

Seveda domači dekletom niso verjeli, da so v vodi biseri, menili so, da so prividi plod mladostne norije. A ko se je čudež le dogajal in dogajal, so se o njem želeli prepričati tudi moški. Seveda se takrat Prekmandlcu ni zdelo vredno truditi. Grobe, mišičaste in poraščene postave mu niso vzbujale prav nobene simpatije. Tako je obveljalo, da vse te ženske čenče niso prav nič zanesljive.

Zdaj ni bilo več dovolj, da je le za trenutek zrl v bela stegna svoje črnolaskе, da je oči pasel na njenem mokrem čvrstem telesu, v svoji pohoti je želel to početi kar naprej in še, pa še. Slep za vse sploh ni opazil, kako ga v svoje mreže grabi omama poželjivosti. In tako mu je nekoč v strastnem pričakovanju iz rok ušla lesa. Srebro je skozi špranjo bruhnilo v loku, iz pobočja je butnil pravi slap. Prekmandlca je sunek odpihnil na nasprotni breg, kjer ga je pred

zanesljivim raztreščanjem rešila košata smreka. In takrat je zagrmelo, stresla se je zemlja. Kot bi Jupiter zavihtel svoj meč, se je razklala stena. Pod težo pritiska se je zrušil še strop votline. Če je prej srebro odtekalo v slapu, je zdaj letelo vsenaokrog. Razlilo se je v reko, izginjajoč v špranjah na njenem dnu.

V naselju, ki je bilo oddaljeno le dobre tri milje, ni bilo o srebru ne duha ne sluha več. Že prej so ga popili votli zemeljski žepi, napolnile so se podzemne špranje, zajedlo se je v še tako drobne luknjice kamnin. In iz temnega izpraznjenega kotla udrte in odprte jame za visokim zidom je udarila še voda, čista kot smaragd.

Perice pa? Domači so jih, ko jih zvečer ni bilo domov, iskali. Šli so jim naproti in na svojo grozo, kot so pozneje pripovedovali, prišli pred vrata pekla, za katerimi se je skrivalo jezero. Videti je bilo divje kot le kaj. Zemlja se je odprla in najbrž jih je požrla, so v grozi sklepali. Le jerbas z eno samo laneno krpo je čez nekaj dni voda odložila na produ Pri Fari. Žalovanju za mladimi dekletki dolgo ni bilo konca.

Ves trd od strahu se je škrat, s katerega se je cedilo vse – od potu, vode, srebra in lastnih sokov – zdramil na smreki. Šele po treh dneh lakote in groze si je upal na tla. Videl je, kaj je storila njegova nepremišljenost. Na mestu, kjer je bila prej polna votlina srebra, je bilo zdaj strašljivo globoko brezno, ki ga je polnilo zeleno jezero. Voda je pritekala iz neskončnega rova na dnu preklane stene. Votlino z zakladom, ki mu je bila zaupana v varstvo, je zamenjalo Divje jezero. Po meni je, je jokal in stokal, strašno mu je bilo žal. Blodil je po gozdu in si pulil že tako redke lase. Žaloval je za svojo ljubo. Da se ne bo nikoli več pustil zapeljati nenasitni poželjivosti, si je prisegal. Glavo si je razbijal še s tem, kako bi se lahko kadar koli na kakršen koli način odkupil poštenim ljudem za svoje nespametno početje.

In leta so tekla, mogoče se je zvrstila kakšna ledena doba in za njo kakšna tropska, nihče ne ve. Divje jezero še vedno vztraja v tēsni Struga, še vedno iz njegovega dna priteka voda, čista kot srebro. Srebro pa? Srebru pa se piše nova zgodba.